

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Philosophia eclectica Ettoniam - Cod. Ettenheim-Münster 297

Dehm, Benedictus

[S.l.], 1749-1750

Pars prima

[urn:nbn:de:bsz:31-130925](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-130925)

Seu abstractione; npe cu generatione, sive uelibus quibusda
ideis concipiuntur.

Utroq; modo eas comprehenditur Metaphica, unde et dua
diffinguntur illius partes; prima Ontologia dicitur,
atq; circa Ens generalem illiusq; affectus p mente
abstractas versatur: Altera Pneumatologia nun-
cupatur, et agit de Spiritibus; de Deo sicut: de An-
gelis, de mente humana, qm sicut naturalis ratio patitur.
Metaphica igitur recte dicitur, Scia Speculativa, que circa
Ens generalem, illiusq; affectus p mentem abstra-
ctas, Speciatim uero circa Realia Spirituales, prout
naturalis ratione cognoscendas, occupatur. De Spiritibus
haec patet ex dictis, Ermo igitur de Ente generalem
Spiritale illiusq; affectibus p mentem abstractis; sicut
de Spiritibus Speciatim nobis tractandum est. Unde fit.

Pars Prima

Metaphysices.

Sive

Ontologia

Quatuor Capitibus ea, que in hac prima parte
de Ente generalem illiusq; affectionibus p mentem
abstractis discernenda nobis veniunt, absoluemus.
In primis de Ente et modo Entis generalem. In
2do de attributis sicut Enti ipsi, sicut Entis modo conuenientibus.
in 3. de attributis sicut Enti proprijs. ac denique in 4.
de primis notionibus, seu axiomaticis, que ex primis
Entis generalem, attributorumq; illius ideis sunt con-
flata, agemus.

Capitulum Primum
De Ente a modo Entis generatim.

De Ente ejusque modo presenti capite acturi monitu volumus, Nos hic Ens non accipere, prout participium presentis temporis dicitur, atque presente, sed, quemadmodum apud philosophos actuale rei sive modi existens significat, seu id est, ac existens; sed prout nunc dicitur est, nec non dicitur vel Substantia, quae aut existit, aut existere potest, denotat. Ens igitur hoc posteriori modo hic à nobis spectatum definitur, ut Deus, Angelus, homo, lapis &c. Modus autem non est Ens aut res, sed Entis seu rei modus vel affectus, quae in Ente sicut in Substantia inheret, ut perceptio vel recordatio in mente, figura vel motus in corpore. atque ita Ens per hoc laudabilem vel modo Entis spectatur, quod Ens sine ullo ordine ad Substantiam aliquid concipiatur, autem vero seu appendix aut modus Entis spectatur aliquem ad Substantiam, cui inheret, et sine quo nihil esse nequit, ordine dicitur.

Nos modo quoque hic disceptandum est, utrum Ens Synonymum seu univocum sit respectu Substantiae et autem: cum enim sola Substantia proprie Ens aut res vocetur, non ita autem seu modus, patet, Ens in utroque eandem non posse habere significationem, neque respectu illorum esse univocum.

Metum minus univocum est respectu Entis ut vocant, rationis, praesertim si Ens rationis cum vulgo Scholarum procoagmento quodam duarum pluriumve idearum discentaneam sumatur, ut cum ex idea mentis, et idea corporis fingitur mens corporea, ex idea lapidis et ligni Lapis ligneus &c. Quo seu Ens rationis dicitur impossibile cogitandum.

Nam huiusmodi coagmentum adeo non est Ens, ut neque esse neque quiri possit: sequitur mens corporea, Lapis ligneus, circulus quadratus, caulus sine duobus extremis, et cetera id genus, quae in Explicit adducuntur in Scholasticis, neque esse oio, neque concipi possunt, circulus quippe quadratus

n̄ est circulus, lapis ligneus n̄ est lapis, & . atq; ob ead
duntaxat ratione, qd̄ sibi sibi repugnare illiganti,
impossibilia iudicantur.

Sed n̄q; Ens synonymè seu univoic̄ gvenit Deo et
Creaturae creatae: cū em̄ quipimus Ens simplex, sive
ipsum esse, n̄ll aliud ppria nisi Deum quipimus.

Deus em̄ est ipsum esse; Creatura vero creatae n̄ est ipsum
esse, sed habent esse, seu participant esse, nec mi-
nus à Deo distant, in q̄m̄ sit Entia, quā hois imago
vel umbra arboris ab homine vel arbore in ratione
hois vel arboris discrepent. unde schola ajunt,
Deus esse Ens p̄ essentia; Creaturas vero creatas Entia
p̄ participatone. hinc em̄ in scripturis Deus simplex
vocatur Qui Est. quippe sensus est et plenitudo Entis,
à quo habent coetera, qd̄ existant; ad eod̄, varia ratio-
ne illud participant.

Impropria q̄ō inter coetera Entia in ead̄ categoria aut
Schemate Deus refertur à Logiis, n̄e ob equalem:
cūq; duntaxat Analogia, quā Deo inter et res cre-
atas intercedit; n̄ quod Ens synonymè seu univoic̄
sui Deo sicut creatis entib; gveniat. Non nisi q̄ō
Analogiae cuiusdā ratione movemur, cū Ens gene-
ratim sicut Entis p̄ essentia et increato, sicut Entis p̄ par-
ticipatone et creato ratione esse pronuntiamus.

Ens q̄ō generatim substantiè definitur, ut iam diximus,
sc̄d̄, qd̄ p̄ se subsistit, seu sc̄d̄, qd̄ est res aliqua,
vel Substantia. Diciturq; in Spiritu et corpore.
Spiritus est vel Deus, vel Angelus, vel haec mens,
vel aliq; si quicquid credimus ad belluina.
Corpus vero vel est vita expert, ut coelum et terra.
vel est vivens; sursumq; vel progrediendi vim n̄
habet, ut Planta; v̄ progrediendi vim habet, ac
diutius aal; qd̄ vel ratione destitutum est, aut saltem
atq; p̄fecti qd̄ n̄ participat, ut Bellua; vel est ratione
p̄ditum, ut Homo.

Triplicis proinde generis Entia vulgò et coniter distin-
 guuntur: scilicet, plane Spiritalia, ut Deus Angelus:
 plane corporea, ut aer, terra, lignum. Et partim
 Spiritale, partim corporeum, ut homo.
 Verum, ut jam insinuavimus, addunt aliqui quartum
 Entis genus, nempe Belluas, quas pro corpore in ad Spi-
 ritale, sed sensitiva duntaxat, habere sentiunt; de
 quò opinione infra pluribus agemus.
 His oibus Entibus sola conveniunt attributa seu pccata
 essentia, sine quibus nec esse, nec illis possunt; nimi-
 quò genus, Species, et diffinitio. v. g. Deus non tam est
 Spiritus, non tam substantia sive Ens, quae sunt illius attri-
 buta generica; sed non est summe perfectus, id est in himself,
 potentissimus, quae sunt diffinitio, sine quibus Deus Ens ois
 substantia esse requirit, sed in Angelus est Spiritus, est
 substantia, vel Ens, quomodo lignum est corpus; est substantia,
 res; quae sunt attributa utriusque generica. Sed haec
 suas habent peculiarias diffinitio ad speciale cuiusque
 ipsarum naturam pertinetes: Angelus quippe spiritalis
 est, illigenus, lignum est corporeum, extensibile.
 Haec essentia attributa Schola vulgò gradus metaphysicos
 nuncupant: Gradus quòd, quia alij sunt superiores, id est
 generaliores, et coniores, alij inferiores, et subperio-
 ribus contenti. Nam esse Ens pluribus generis, quae
 esse corpus, cui corpus est Entis generice, quomodo
 est corpore lignum, lapis est lapis marmor, silicium
 quod est silicium. Ad hoc ut per eos gradus ab infima specie
 ad genus supremum ascendatur, prout in Coa a nobis
 explicatum est. Sciunt autem metaphysici, quae per mente
 est praesens et abstracti. Nam ut supra insinuavimus
 id omne metaphysicum dicitur, quod vel naturae suae spirituale est
 vel per mente à nobis est abstractum, hoc est generationem
 conceptum.

Quaeritur aut in Scholis, an huiusmodi gradus seu attributa in eodem individuo se invicem se se ab hoc suo individuo revera distinguantur? Ea vero re vera distinguuntur se se dicimus, quia non sunt unum quod est idem. hoc notato.

(Dicens), gradus metaphysicos rerum plane spiritualium vel plane corporearum nec à se se mutuo, nec ab ipsis individuis esse re vera distinctos. Nam in Deo v. g. divinitas, Sapientia, omnipotia et coetera ipsius essentia attributa nec inter se, nec à Deo re ipsa distinguuntur, sed sunt ipse Deus, ut vel obiter attendenti patet.

Pariter in S. Michaele, Michaelitas, nae Angelica, et substantia spiritualis ab ipso S. Michaele minime differunt. Et idem in ligno, lignitas, si ita loqui fas est, corporeitas, et substantia ligni nihil aliud sunt, nisi ipsum lignum diversis modo per mente spectatum, ut patet.

Sed paulo aliter sentiendum videtur de gradibus metaphysicis in homine, ut quia partim spiritualis sit, et partim corporeus; in eo quippe gradus corporis à spiritualibus re vera distinguuntur. Nam corporeitas, quae est quod idem ac corpus, extensio, soliditas, cohaerentia, et alia attributa corporea à subtilitate ac spiritualitate, aut libertate, quae sunt quod idem ac mens, omnino sunt distincta. Equidem totus homo denotatur corporeus, vel extensus; totus itidem spiritualis vel liber; quia denotatio, ut vulgo ajunt, est totius; sed in illius corpus non est spirituale, nec mens corporea. Ea vero attributa, quae corpus et mens se se includunt, in à toto non distinguuntur v. g. humanitas nihil est aliud, quod corpus et mens, quatenus se se coniunguntur, et totum aliquid constituent, non enim solum corpus, nec solum mens est humanitas, sed mens et corpus se se coniuncta hominem efficiunt.

Itaq; in Deo dicite Ens perfectum, vel in Spiritus seu
mens abstracta cogitans appellatur, certe genus et diffra
in his definitioib; inter se reversa n̄ distinguuntur,
sed sunt una et eade; res diverso modo spectata.
Deus quippe considerari potest Ens, et hoc seu cu; oib;
alijs Entib; a se ipsis venit salte analogie:
vel Ens perfectum, quo noie ab alijs discrepat.
Quare huiusmodi propositio ex genere et diffra est im-
metaphysica, et ab angustia mentis nostrae profecta,
quatenus n̄pe finitus animus varias ejusdem rei fa-
cies, aut modos, aut relatuos, aut attributa conside-
re cogitur, ut re facilius, ac distinctius cognoscat.
Ens simplex huiusmodi propositio, si sic ea
vocare fas est, carene n̄ potest; na; et Ens est, quod est illius
genus, vel est simplex, qua est illius diffra.
Sed in homine, qui ex diversi ordinis partibus consti-
tuit, Genus et diffra, si abstracto noie exprimantur,
et spectetur vulgaris illius diffra, reali diffra secer-
nuntur, cu; em vulgo animae diffra, Genus
illius, quo cu; Belluis venit, est animalitas; diffra
vero, qua ab his discrepat, rationalitas. Anima-
litas aut et rationalitas re ipsa distinguuntur; na; si
quid idem ac partes re ipsa distincte, sicut corpus et animus.
Enim vero animae, quae dicitur propriu; functionu; ani-
malium, quaeq; univoce, ut ajunt, homini et Belluis
venit, null aliud est, qua; Corpus Organicu;, quatenus
ope animae Spirituu; functiones animae hui; et Belluis
comiter obire potest; Si em animae mente includeret,
ja; Belluis communis n̄ foret. Rationalitas vero est
propriu; rationandi, seu mens ipsa, qua; reip;
judicat, rationat, et ordinal, quaeq; in suis cogitatio-
nib; a corpore n̄ pendet, tametsi conceptio ex corpo-
reis mobilib; cogitandi occasione accipiat. Haec qd
iuxta illos, qui bruto animae corporeas esse volunt.

Erim vero in illorum opinione, qui brutis adspiri-
 sale tribuunt paulo aliter differendum videtur.
 Nihilominus in horum oblatione sententia aalitas
 in hoc est quid aliud, quam rationalitas, nec mente
 huc includit; unde hoc sedm aalitate, seu gabe-
 nis est oal cu Belluis gverit, quin in sedm raona.
 Libere, seu prout est mens, cu yrdie gverit.
 Nam iuxta ipsos, aa bruti eadem spiritalis est,
 Id sensitiva duntaxat, atq; earu solvendo rem
 percipiendi capax, qua corporea sunt, sursu se-
 trivunt in, idq; in sebe adm, utpote qua nec
 urtica percipiat, nec ratiocinationib; ut ajunt,
 reflexis ubi valeat, Id partitanea in cognoscat,
 Itq; coeco velut impetu, qui in sebe volari p,
 et sine ullis ratiocinationu ambagibus, ad ea, qua
 pbi gverire judicat, feratur; qua vero mere spi-
 ritalia p minime percipiat, qoru percipiendum hic
 in nostro sublunari orbe sola mens huc capax
 est, et cujus proximè primarum est la absolutu et
 diffini est rationalitas.

De his Equet, qid de inani illa gorda inter oblat,
 quos Thomistas et Scotistas vocant, contestatione,
 qua à veterib; Sophisticis otiosis hoib; excitata
 fertur scil, utru existant naa urtes in reb;
 diffis, ut volunt Scotista, an in mente sola, ut
 Thomistic placet, sentiendum. Sem gstat, nulla e
 naa urte in reb;, sine qua re ipse p, una in altis,
 et acta, ut de ip; pdicatur, generam volunt Scotista; naa
 em gneria, ut aalitas pbatata vel in Petro vel in
 Paulo, minime diffitit à corpore organico et aato vel
 Petri vel Pauli, ut modo dictu est, nec proximè
 existituna et eade in utroq; aut in in alijs hoib;.
 Nam naa speciosa seu hucitas in Petro est corpus
 et mens Petri, in Paulo mens et corpus Pauli: n

Sunt autem corpus et mens Petri idem quod ac corpus et mens
 Pauli; et cum Petrus dicat ephe hoc et Paulus hoc non idem
 hoc de utroque enuntiatur, sed alius et alius. Nulla igitur
 extat nra verba in rebus. Et. nam extat nra
 verba in mente, sicut eo fit, quod a thomae pugnari
 videtur. Etiam nra verba vocantur ea, quae apta est
 ut melius in fit, idque attribuat, seu de iis predicetur;
 qualis certe nra in mente existit. Nam ista haec thomae
 nra nihil aliud est, quam idea obliqua; sed idea obliqua
 minime apta est, ut melius in fit, aut de iis predicetur, sed
 in ut meta exhibeat, puta vel metas speciei, si sit
 idea generica; vel meta individua, si sit nra speciosa,
 ut attendenti patet. Itaque nra verba in eandem
 et predicantur, prout barbari loquuntur scholasticis, sive in
 rebus ipsis, sive in mente nostra existit. Cum ergo Petrus
 et Paulus dicuntur ejusdem speciei, sensus non est, eorum iis nra
 nra, sed nrae similes, quae nimirum eodem explari,
 sive in idea divina consistunt: haec autem nrae similitudo
 minime dicitur a unitate, nisi forte unitatis nrae vel abusu
 quodam, ut nrae audivit, vel quodam sermone consistit
 minime familiari, pro similitudine audivit, ac ejusdem
 nrae dicuntur ea, quae tamen sunt similia, non eadem; quod eorum
 similitudo efficit, ut eadem generali ideae recte exhibeantur,
 et eodem nomine exprimentur.

Quam in propria autem sit haec unitas, vel ex eo solo clarum est,
 quod Angelus et lapis &c. hoc sibi prout unum appellari;
 non quod specie, sed genere non primo sed remoto: quia in idea
 generali fortiter tamen in quodam explari conveniunt, et eandem
 id est, simile habent nrae genericae.

igitur in rebus nrae tria duntaxat reantur verba, sicut
 Deus in operando, quia omnia in omnibus operatur, prout
 infra dicemus; idea in representando, quia meta re-
 presentat, ac demum nrae eorum in significando, quia meta
 significat: per haec nra aliud verba agnoscimus. Itaque
 si genus, speciei aut alia attributa melius convenire dicantur,
 sicut, id eadem tamen verum est, quatenus illa attributa per
 ideae quaedam generale, melius, convenienter exhibentur,

Et cui nomine exprimentur. Quamvis enim idea in mente affeā sit singularis, p̄ter multa representare, v. g. idea circuli oēs circulos exhibet, idea hoīs oēs hoīs; similiter attributa seu p̄dicata uelut cuius noīa exprimi manifestum est.

Atq; hęc q̄d de attributis cuiuslibet p̄stae seu Entis essentialib; scilicet genere, specie, ac diffina habentur dicitur; quae in de Entis modo, seu audente sunt intelligenda. Et enim quilibet modus, sive spiritalis, sive corporeus, vel est ejusdē speciei ac alius modus, ut dicitur recordatur, aut dicitur voluntatis; vel est diversa speciei: tumq; aut est ejusdē generis, ut rotunditas et quadratura, quae in eodē genere, figura scilicet, conveniunt; aut diversi generis, ut voluntas et recordatio: adeo ut de quovis modo seu audente affirmari possit sua species, genus et diffina: nā quadratura v. g. dicitur i figura, tu modus: itē recordatio dicitur i cogitatio, tu modus. p̄terea recordatio dicitur spiritalis, rotunditas vero corpora, quae p̄tinent q̄ diffina. Quod vero sint modorum genera, aut categorica, statim loca sunt explicata.

Caput 2.

De attributis tū ipsi Enti, tū Entis modo communibus.

Attributa, quae tū ipsi Enti, tū cuiuslibet Entis modo conveniunt, vulgō transcendentia vocantur in Scholis, q̄d generā oīa, sive categorica, tū Entis ipsius seu p̄stae, quae in se libet audentis seu modi transcendent, atq; oīb; conveniant.

Quis modi attributum est essētia generatim sumpta seu essētia noē et nobis tū p̄stae tū audentis seu modo convenit: nā dicitur essētia rei sive p̄stae, et essētia modi sive audentis: unde sunt noīa generis, speciei et dicitur p̄stae transcendentia, sive noē essētia seu essētia generatim dicitur q̄ leg, vel attributum transcendentem.

Existencia qoz, de Ente et Entis modo dicitur a seig ac eptia
 Eptia possit idem est, ac naa rei, et dicitur id, qd res est,
 seu qd pmodu in re existit, seu id, qd respicit ad qstne,
 qd res est: v. g. si quareat, quid sit hoc? respondet, Eum esse
 substantia ex mente et corpore physice foictis qstante. Eptia
 vero est id, qd res acta est. v. g. hoc p existetia actus in
 rebus extare abie dicitur. Utrazq ad Entitatem pnt, qz
 Entitas est entis ipsius realitas, sive est rei substantia, seu res ipsa.
 hanc tria Entitas, eptia, et existetia sunt quid est idem,
 Id dicitur a rante substantia, v. g. Entitas aut substantia,
 seu realitas aliusqz horu est illig mens aut corpus:
 Eptia in illius mente et corpore continetur: Existetia
 demu nll est aliud, qua idem hoc quatenus existit;
 sive est corpus et mens, qua snt junta existunt.
Singularitas qoz, p qua res aliqua singularis et indi-
 vidua esse intelligitur, et ipsa n est ab existetia distinguenda:
 nll quippe aliud est singularitas, nisi res, seu substantia,
 aut Entitas, qua, quatenus existit, est hanc nro n
 alia: aut si de Entis modo agatur, est modus ipse,
 qui, quatenus existit, est singularis.
 Ea tn oia sic distinguuntur, ut eptia rei vel modi, sit
 id, sine quo res esse nec qzsi pot res vel modus, aut spe-
 cies aliqua: unde quomdiu res illa aut species remanet,
 addita vel detracta unitate n est idem, ita eptia, si quid
 ipsi adicias vel detrahas, n ead remanet. At vero
 Entitas variari pot, et tn ead pmanere: na v. g. corrupto
 fructu remanet tota illius Entitas, siqz n perit, aut
 in nllud redigitur, p corruptio tm et novar, foas induit.
 unde si existetia qstante eptia seu specie aliqua, qonia
 eptia illa, aut species perire pot, Existetia qoz, illius perit,
 quia id species illa destruitur: p si existetia ad Entitatem
 qstante, ad entitatem adu perire negleat, Existetia qoz, En-
 titatis pmanet, qua nll aliud est, nisi Entitas ipsa existens:
 v. g. Entitasigni, sive glutinosa ac in cineres et fumos
 abeat, sive sursum in dera, aut faste in arbore qstante,
 q existit, nec interire pot, vel in vultu abire, nisi volente
 eo, a q ex nullo fuit producta.

Quando dicimus, ephas regere inmutabiles, id illi-
 gendum de agentibus seu finibus metaphisicis, neque
 genus certo genere, certaque diffinitione non contineri debent,
 nisi de simplicibus phisicis aut simplicibus, quod, in eadem
 eundem genere constituantur, nisi ita in individuis consis-
 tunt, quoniam tunc quaedam in accidentibus multitudine
 sine sui destructione possunt admitti, nam parum
 vini. E.g. quod majori aquae molei admisceatur,
 species illius non solvitur, quia id, quod est modum, prout
 observat S. Thomas, quodammodo absorbetur a primo.
 unde in iactura aliusque partis, puta oculi vel
 auris, non obstat quominus corpus suum remaneat.
 Ephas porro est ephas si in se ut potentia charit.
 Potentia huius vocamus, nisi agendi facultate, sed
 patiendi, seu aliquid recipiendi capacitatem: unde
 quicquid ab alio, sive ab ipso, sive per mentem nostram
 recipiendi modo perficitur, id in potentia respectu illius
 esse dicitur; ut ephas est in potentia respectu existens.
 Entitas respectu modi, genus respectu diffinitionis:
 quoniam ephas perficitur dicitur existens, Entitas per modum,
 quo perficitur; Genus per diffinitionem, nam per se.
 Actus igitur est perfectio ac consummatio: ut existens
 est perfectio et actus ephas; diffinitio perfectio generis:
 forma namque ac duplex diffinitio metaphisica scilicet
 et phisica. Actus metaphisicus est ille, qui per se
 denotat in phisice affinitate; galis est facultas, seu
 sustentabilis respectu mentis; habitus respectu hominis:
 huiusmodi actus a sua potentia, sive potentia, quod perficitur illi:
 diffinitio, ut vera non diffinitio. Actus phisicus per se
 phisice affinitate, ut cogitatio mentis, figura corporis
 affinitate unde modus omnis phisicus dicitur per actus phisicos
 respectu entitatis aut potentiae, cuius est modus.
 Quae autem ratione modus a potentia diffinitio, inferius
 dicendum erit.

Actus iste physicus sicut est duplex: alter primus, npe
 agendi, vel patiendi, seu percipiendi potentia, ut voltas
 illius, alter 2us, seu actus vel passio, seu modifi-
 catio, v.g. volere, intelligere, sive ut schola loquuntur,
 volubio, et actio. verum ob actus esse sicut fecti
 et volubio, sicut possunt, unusq; est actus factus
 cui nulla pot accidere nova, sicut sicut Deus, sicut
 Maximus, qui ideo actus purissimus vulgo appellatur.
 Haec oia attributa sicut Enti ipsi, sicut Entis modo sunt
 communia, si forte Entitatis nos exceperis, quod sicut
 potentius qua accidenti tribuendum videtur. Nam au-
 tem sicut sicut sicut sicut sicut sicut sicut sicut sicut
 et singularitate, qua singularitas sicut sicut sicut
 accidenti ab existente desumitur. Enim vero cogitatio
 aliqua aut robustitas est una et singularis, quate-
 nus existit. Quod si cogitatio dimittatur, ac denovo
 resumatur, vel si robustitas a causa v.g. tollatur,
 iterumq; ipsi restituatur, non eadem futura est robun-
 ditas, aut cogitatio, sicut alia et alia. Quare nihil aliud
 est Individuatum, ut ajunt, seu singularitas proprie,
 qua rei vel modi existens, res enim vel modus existens
 non est, quin sit singularis.

Id est sicut existens, Existens, Entitatis ac singularitatis,
 alia ad huc sicut attributa transcendencia, seu qua
 sicut Entis sicut Entis modo sicut conia: npe Unitas, veritas,
 Bonitas, Duratio, Ordo, Relatio vel habitudo, pro-
 portio, oppositio &c.

Unitas est attributum transcendens, quod sicut Entis sicut
 modus Entis, aut accidenti dicitur unum, hoc est, in se in-
 divisum, et ab oia alio sicut sicut sicut sicut sicut sicut
 in scholis, indivisio rei in se, et divisio ab oia alia re.
 Unitati adversatur distinctio, quia quaedam sicut sicut sicut
 unum quid est idem: unde distinctio dicitur sicut sicut sicut
 ngatio.

Hoc autem dicitur inter sicut sicut sicut et divisio,
 quod oia, quae divisa sicut sicut sicut, in se sunt distincta,

n̄ unquam. Na v. g. bina globi aliusque media sunt
diffusa, n̄ in se divisa. Quada m̄ possunt esse diversa,
qua in se n̄ sunt diversa: ut Petrus et Paulus s̄ divisi seu
separati, n̄ in se divisi; quia similes n̄ vero diver-
sas habent naturas. Id Petrus et Bucephalus s̄ se
diffusi, divisi et divisi.

Diffinitio vero duplex genus statuit: altera n̄pe
est diffinitio realis; altera rationis. Diffinitio realis est
ea, quae à mente excogitatur in ipsa, quae re vera n̄ est
diffusa: rursusq; duplex est, scilicet diffinitio rationis rati-
cinantis, quae n̄pe fingitur sine fundamento in re, galis
esse dicitur inter vestimentum et indumentum, inter Mar-
cum Tullium et Cicero: et diffinitio rationis rati-
nata, quae s̄ in aliquo fundamento, galis est inter ad aliquam attributa,
vel inter ipsam illius rei attributa, vel respectus;
v. g. inter misericordiam et iustitiam Dei, quae s̄ divisi, q̄
habent, effectus, in eodem fundamento, diffinitio quibus
exprimuntur; vel inter eam et paternitatem, aut similitudinem,
aut aequalitatem, aut aliam habitudinem seu relationem, quae ipse
habet ad aliud. Hac diffinitio in scholis dicitur virtualis;
quia ea res una multis virtute aequivalere quiritur: v. g.
idem calor aequivalet virtuti indurandi et emolliendi; quae
eundem indurat, et eadem emolliit. Idem de misericordia et iustitia,
alijsq; Dei attributis; idem quoque de intellectu et voluntate mentis, et
est cogitandum.

Quonia vero attributa rei s̄ quaedam foalitates, seu effectus
aut actus, ideo diffinitio, quae inter tres attributa intrinsecit,
foale appellavit Scotus, quod foalitates illas v. g. iustitiam
et misericordiam in Deo actu et nomine cogitante distingui existi-
maverit, n̄ quod ut res, s̄ ut foalitates, id est ut attributa,
et effectus. Id ea r̄ n̄ moramur; em̄ vero n̄ metum à vir-
tudali diffinitio differre videtur. iustitia em̄ et misericordia Dei,
quamvis ne ipsa sint ipse Deus, diversos t̄n ex se ipsis et ex
nata sua conceptus et effectus habent, una quippe Deum puniunt:
id, altera misericorditer induit, licet actu sint eadem res.

Diffinitio realis dicitur ea, quae metum actu, nemine cogitante,
n̄ s̄ una eademq; res: rursusq; dividi solet in diffinitio-

reale majore, et distinctu uale minore. Distinctio realis
 major spectari potest, vel in deo, vel in rebus creatis. In deo
 quae intrinsecis inter ea, quae ad se mutuo referuntur, npe inter
 personas S. Trinitatis. In rebus uero creatis inter ea occurrit
 quae uel separata sunt, ut inter duos globos, uel separari possunt,
 ut inter linea quaedam globi media. Alia autem certissimo argu-
 diuendi seu separari posse iudicantur, cum eorum unum sine altero
 ita concipitur, ut idea unius positive et gelate excludat, id
 est, a se profus removeat idea alterius. Sic quia idea mentis
 positive et gelate removeat a se idea corporis, et uicissim,
 inde corpus a mente, et uicissim mente a corpore separari
 posse pronuntiamus.

Distinctio realis minor, seu Modalis est ea, quae inter res et
 modus, ut inter digitum et eius inflexionem intrinsecis.
Veritas transcendens et metaphysica, de qua hic agimus, est
 attributum transcendens, quod uel alicuius modus cui suo explari,
 seu idea diuina generat. Effert a ueritate idea, aut iudicij,
 aut signi, quae diuina est ueritas coa, et qua alibi iam dictum est.
 Itaque uel diuina uera, quae cui suo explari congruit. v. g.
 aurum diuina uera, ubi idea diuina consona est. Tunc enim
 uera habet aurum naa, talem sicut galis in mente diuina concipitur.
 De am Em uel Entis modus seu auidens est uerum, nullum
 falsum, nisi respectu ipsi v. g. Aurichalcum uerum est aurum
 chalcum, sed respectu ipsi falsum aurum diuina, quatenus exha
 sui specie aurum apparet, non ad falsum ferendum iudicium
 induit.

Bonitas metaphysica et transcendentalis est rei uel modi perfectio,
 seu attributum transcendens, quod quod iam in suo genere perfectum
 dicitur. Effert haec bonitas a bonitate morali seu
 morum probitate, quae laude meretur, et de qua inferius
 in Ethica. In hoc autem consistit bonitas metaphysica, quod
 se ens uel deus sit, quod est ehtia bonus est, id est, sume
 perfectus; uel a deo profectus sit; et hoc noie bonum sit,
 quod sume boni sit quaedam participatio. Modus quoque, Entis
 bonus est cui ea, quae fieri potest, ratione est perfectus.

Duratio est attributum, quod ens uel Entis in esse perseverare
 dicitur: eaque, si principium et fine cauit, solum deo generat, ac
 dicitur aeternitas, de qua inferius: si principium habeat, nec
 fine sit habitura, ad res spirituales, ut Angelos, mentes
 Ruae et similes: atque si principium et fine habeat, rebus

Corporeis quoniam incorruptibilibus est tribuenda, ac ipse
vocatur, de quo in 8th ca.

Ordo est attributu fortiae suae et audenti seu modo conue,
quo quaedam priora, alia posteriora, quaedam antecedentia,
alia subsequentia, alia suae propria conueniunt. Spunt
aliqua esse priora et posteriora, vel suae propria quibus
modis. 1° aliquid est alio prius tempore, seu duratone
ut Ada prior fuit Abele, David Salomone. 2°
aliquid alio prius naa dicitur, qdo ex illo inferri potest, qd
seu genus est prius specie, na si quid v. g. sit circulus,
reus inferri potest, qd est luna, na uicium. 3° aliquid
dicitur alio prius ordine seu positone, ut in Oratone exor-
diu est prius Narratone, atq; ante ea ponitur. 4° honore,
qd seu herus est prior seruo, Imperator milite, Ca-
pti dnus, caa effutrix hoc uoce prior est effutu suo, in
tm tempore, sd in naa, honore, et ordine qia nihil est
in effutu, qd non sit pfutu a caa. qua oia hinc uerbi-
culis exprimi solent.

Tempore, naa, prius ordine, diu et honore,
Causatq; causato dicitur esse prior.

Relatio pariter est attributu transcendentale, seu oib;
sue Entib; et modis conue: ipsaq; uulgo describitur,
Ordo seu respectus vel habitud unius ad aliud: hoc est,
vel rei ad re aut ad modum, vel modi ad modum, aut ad
re. una est essetlis, altera audentaria. Nam de relat-
ib; dnis, qia sit distinctes nec a pponis dnis distinctes,
hinc nobis non est sermo.

Relatio essetlis est ea, sine qua nec ei nec quicq; sit res siue
modus: v. g. relatio fortiae creata ad creatore est essetlis,
qia fortia creata naa sua est Ens dependens, Ens per-
participatne a sumo Ente profectu. Item relatio
modi ad seu est ipsi modo essetlis, na modi siue spiri-
talis sit, ut cogitatio; siue corporeus, ut motus, quies
naq; illi quicq; sit sine aliquo respectu ad seu, qia modus
connotat, ut ajunt seu respectu seu: unde relatio in
Connotatio uocatur. Imo dicitur quidam modi, qm non in

Quaedam relata ad se habent, sicut ad aliquid extrinsecum: ut
Sicut in bono ad se habent, in quo est, refertur, sicut in ad obitu, quod
Sicut in, sive, ut loquuntur, ad se habent.

Relatio accidentaria est ea, qua vel Entis, vel modo Entis
ad aliquid accidentarium contingit, et sicut in quo Entis illud, vel
modus absolute intelligi aut consistere. Itaque in huiusmodi
relatibus tria distinguenda sunt in scholis, scilicet: sicut quod
refertur ad aliud. Primum, ad quod fit relatio; et secundum,
sive ratio per qua sicut refertur ad primum. v.g. Socrates re-
fertur ad Platone et viciniam, per similitudinem, qua utriusque est
corpus, et sicut qua uterque potest esse. Pater refertur
ad filium, quia genuit filium, quod potest ut generare; viciniam
refertur ad patriam, quia genitus est a patre, a quo potest
origini; ex hypothese, quod quia a patre fit genitus, et a non
refertur ad patriam.

Ea vero qua ad se se referuntur relata vocantur, seu potius
correlata; quia relata sunt, qui attendere solent, est, quod mutua est
reciproca, unde relata vulgo dicuntur substantia et cognoscere;
quia unum ex altero colligitur, et viciniam: v.g. ubi pater
est, ibi filius esse non potest, ubi Dominus ibi in servus, et
Cognoscere, vel eodem nomine gaudent, ut simile dicitur simili simi-
le, et aequale aequali aequale, et vel diversum habent
nomen, ut Pater dicitur filij Pater, Dominus servus Dominus,
causa effectus causa, et.

Fundamenta autem relatum ex omnibus categoriis sunt;
videlicet, ex substantia, et ex omnibus modis sive spiritualibus, sive
corporeis.

In substantia igitur fundantur relatus convenientiae et discre-
pantiae in natura: Duo Cherubini, Duo Archangeli,
Duo homines, Duo leones convenientiam inter se habent sive
similitudinem in substantia seu natura: Cherubinus et Archan-
gelus, homo et leo discrepantiam seu dissimilitudinem.

In quantitate fundantur relatus aequalitatis et inae-
qualitatis: nam aequale est alteri aequali aequale, in aequa-
le vero vel est majus vel minus altero. Hinc autem
relatio totius ad partem, continentis ad rem contentam, loci
ad rem locatam, et viciniam. quia totum est majus sua parte,
continentis contento, locus re locata.

In qualitate fundantur relationes similitudinis, et dissimilitudinis accidentalis; quia non qualitatis omnes modos, aut accidentia generaliter, ut in loca observavimus. Sic blatus refertur ad Aristotelem per stultitiam, quae est qualitas spiritalis, Aethiops ad Aethiopes per nigritudinem utriusque conus, quae est qualitas corporea.

In motu, quiescente, scilicet, ac sepe relationes fundari nemo non videt.

In relatione ipsa alia fundantur relationes, v.g. paternitas, quae est relatio patris ad filium, legitima causa est, cur patres aliqui ad alterum patrem referantur, quia ambo in paternitate conveniunt.

In actione et passione fundantur relationes causae ad effectum et effectus ad causam. Ubi causa non causa est auspicandum, pro eo omni se vel quod re afficit, quod est Deus respectu creaturae: vel quod nos in rei cognitione divit, ut signum respectu rei significatae, in re respectu gelus est.

In ubi seu loco fundantur relationes vicinitatis, et distanciae, est.

In quo seu tempore fundantur relationes contingentis, seculi, est.

In habitu divitiarum et omnibus adjacentibus, possessis, rebus, est fundantur variae relationes rogatorum, armatorum, divitum, pradonum. est omnia quippe et singula relativa fundamenta enumerare non valet, pro ea, ubi occurrunt, agnoscere facillimum est.

Ex relatione, habitudine seu gratitudine unius ad alterum sequitur proportio, quae est hujusmodi relativa, aut gratitudo aequalitas. est quae apud Geometras.

Oppositio demum est, pugna duorum sive entium sive modorum, quae sibi penetrantibus adversantur.

Opposita quippe in Scholis divi Platonis, quae ita seu pugnant, ut cum alijs eodem modo non pugnant, in quo discrepant a disparatis, seu diversis, quae

ita se uel pugnant, ut uel alijs eodem modo pugnent:
v.g. Equus nae sua n̄ magis Leonis quā Lauro, aut
alijs cuius aaly est oppositus.

Oppositorū quatuor in Scholis distinguuntur genera.
1. Relatiua, seu correlatiua, quae ad se se mutuo
referunt, de quibz haecenus dictū est. 2. Contrariā
quae se eodem genere qualitatis posita, maxime a se inui-
ce distant, ut se uirtus et vitium. 3. privatiua,
quae se se seu habitus, et eius privatio; quae se lato
modo diu posunt contrariā, ut se uirtus et caecitas
Dies et nox &c. Notandum hic, privatiuē vulgo defi-
niri, absentia seu cauentia seu habitus in se, quod
aptū est, ut huius modi forma vel habitus in formā:
in quo a negatiue discrepat, quae definit absentia seu
in se ad ea se respicienda in se. E.g. cauentia
uirtus in homine diu privatio, in capite uero nuncu-
plate negatio; quia hoc aptus natus est ad uidentū,
n̄ itē capis. 4. diu contradictoria dicuntur, quae
pugnant, ut Ens et n̄ Ens v.g. hoc, n̄ hoc. Ubi
notandū, quod ea uia, quibz se figit partia non
in Scholis uocantur in se, quae melius indefinita
dicentur; quia n̄ll definitū significat. Id haec de
attributis seu Entis seu Entis modis conuenibus plura satis.

Caput Tertium

De attributis soli Entis aut Substae proprijs

Substaa siue res dicitur, Ens se se subsistens, uel uno
uero Ens. nā quod quod se se n̄ subsistit, id proprie n̄
est Ens, sed modus aut appendix Entis. atq; se se
subsistere n̄ minus Substae uel rei, siue Entis compositi,
quod inhabere accidenti, uel Entis modo.

Substaa aut uel est pars alterius, ut caput, brachia,
et oia mbra se partes corporis huani; et ipsum corpus
huani est pars hois. uel est totū quid, et completū,
tursusq; aut complementū illud habet in rane nae

sive estia fm; vel illud habet in ratne Suppositi, aut
q̄sona; q̄d q̄lementu ſtata, vel hypotharisi a
 ſtatis appellari ſolet. Quid am̄ haec oia ſigni-
 cent, paulo clarius eſt explicandu; na ex ijs iur-
 oru religioſa etna mysterioſa, ſcil. S. Trinitatis,
 et Incarnatis verbi dñi pendet expositio.
Hypotharisi igitur vox graeca, iuxta Boetium,
 apud veteres profanoſq; ſcriptores, nll aliud niſi
ſubſta ſingulare ſignificabat; eaq; ab iſſis nec
 re, nec cogitatur, a haec iſſa fuerat. S. S.
 ſcriptores Euleſti, ut Pana receptamq; a S.
 P. doctrina circa mysteria S. Trinitatis et Incarnatis
 verbi dñi, fuerentur, atq; explicatius
 tradiderunt, naa a ſtata ab hypotharisi differunt,
 atq; hypotharisi n̄ ſtata, ſed ſuppoſiti aut
ſuppoſiti noie latine reddiderunt. Quare nunc
hypotharisi noie in abſtracto ſuppoſiti, in concreto
 am̄ ſuppoſiti exprimit.

Quamvis q̄ ſuppoſiti ſedm vim vocabuli, nll aliud
 ſignificare videatur, qua modu, q̄ ſtata qualibet
 ſive q̄leta, ut homo; ſive incompleta, ut caput,
 exiſtit; quemad̄m in inharentia ſeu in alio haren-
tia eſt modus, quo q̄d libet accidens exiſtit; ſic in
ſpeciali ſumitur noie ſuppoſiti, et ſtata duntax-
 at q̄leta tribuit, ſive eſt modus, q̄ ſuppoſiti q̄da
 ſingularis tota et q̄leta ſuppoſiti, unde ſuppoſiti de-
 ſignatur ultimu ſtata q̄lementu ea redens ſui
iuris, ſive incommunicabile alteri ſuppoſiti.
ſuppoſiti vero eſt ſtata ſingularis ultimu q̄leta
 et iuris. Sicut am̄ ſtata ultimu q̄leta,
 ſui iuris, et incommunicabile alteri ſuppoſiti
 ea, qua eſt propriu totu et integrū ſuaru affectu
 aut operatu ſi quas habet. Ut Socrates eſt
ſuppoſiti, n̄ iſſius mens ſola, nec ſolu corpu;
 q̄a Socrates eſt propriu totu et integrū ſuaru
operatu, n̄ iſſius mens ſola, nec ſolum corpu.

Supposita possit, si ratio est particeps, appellata persona.
 Persona quippe juxta Boetium, est naa realis indivi-
dita substantia. Ratio em, inquit, diuini ei persona, dici-
 mus dei, diuimus angeli; n arboris, n Equi: qua
 Caus, Angelus, et hoc n naa realis, siue cogitantes: n
 Arbor, n Equus. Quomodo persona et supposita in eo
 em differunt, quod om persona diu possit supposita, n uicissim
 omnia supposita persona.

Cum haec primis Culcia saeculis et huiusmodi x satis diffi-
 cilius explicata, quosdam circa adoranda S. Pantan
 ae uerbi Incarnati mysteria exorta st hereses, qe thro
 regeat diu meliusq, acerbe delauerunt. Sed circa myste-
 riu S. Trinitatis se racionabate Sabellius: Na et per-
 sona nime distinguunt, ai in Deo est unica naa. qod
 unica persona. Aliis uero sic asseruebat. ai tres st
 in Deo persona, qe et tres naa. Id utruq, damnauit
 Culcia, qua et Scripturae Auctoritate et perpetua traditio-
 nis serie facta una in Deo naa et tres personas ad-
 uersus haereticos aperuit.

Similiter in mysteriu In carnatis uerbi domi miseri
 impegerunt haeretici. Nestorius qe hoc modo: naa
 et persona st qid idem. ai in Iho st dua naa, qe et dua
 persona. Eutyches uero aliter asseruebat: ai unica
 est in Iho persona, qe et unica naa. qua dogmata
 utriusq, qm falsa et impia proferipit fides catholica
 du una in Iho persona, et duas naas, dona se et
 sua agnoscentia definiuit.

Non st igitur qfundenda sic haec oia: naa substantia, sub-
sistentia, Supposita, aut persona. Siquid in Deo unica
 est naa et donas, sed tres st hypothases, seu substantia,
 sua Supposita seu persona, qua in eade naa seu eptia
 subsistunt; npe Pater et filius, et Spiritus Sanctus. Si
 m in Iho sunt dua Natura, dona nimiru et huaa; q
 naa huaa, seu huaitas, qua mente et corpore guntur,
 sic a uerbo dono sunt asumpta, ut isti hypostaticae
ut loquente thegi, seu personae fil unita
Ex unione am hypostatica sequite comunicatio id io-
matu, prout apud thegi, seu personatu utriusq,
 naa, dona fil: ac huaa in Christo: qe comunicatio

aliter in Scholis vocatur oblatio male, vel in oblatio
 seu totale, si npe in oblatio foali gmagati. Id
 de eo ja alibi sufficienter egimus.

Præterea ex stantijs alia causa alia effetus.
causa vulgo definiunt, proprium influens esse in aliud,
 id est, in alia natura. ubi notè proprii generis loco
 sumitur; na omnia caa est proprium, Id n ce proprium est
 causa. Addit, influens esse in aliud, id est,
 ut dicitur, in alia naa, facta nro a se distincta. ut
 Pater in hoibz dicitur caa filij, qia alia est ipsius, alia
 filij sui essentia, et huiusmodi sicut aliud corpus ab alio mem.

Verum in stantate Pater n dicitur caa filij, Id sicut
 proprium, qia eadè est Patris ac filij naa et dicitur,
 ac licet filius dicitur proprius a Patre, id est, alia
 persona, n in dicitur aliquid, id est, alia naa, nqz filij
 est effetus Patris et ab ipso pendens, Id ipsi eadè qalis
 est, coæternus, qsubstantialis, uno verbo, idè Deus.
 Eadè ratione Pater et filius s. proprium Spiritus s. n caa;
 qia Spiritus s. est in idè Deus, eandemqz habet naa,
 ac Pater et Filius.

Quatuor vulgo caa reuidentur, quæ diuersas habent
 causalitates, ut Schola loquitur, id est, diuersas caandi
 rationes, seu modos: npe caa finalis, quæ caa est
 sicut id p. god, caa efficiens, quæ caa est ut id a go
 fit effetus, et amba hæ caa dicuntur externa, qia
 extra re qua fit, seu effetus sunt posita; caa
 materialis, quæ causa est, ut id ex go; et foalis,
 quæ caa est, ut id, p. god res efficit; hæ duæ vocantur
 interna, qonia intra re producta remanent.
 Quarta caa addunt aliqui, npe explorat, quæ caa est,
 sicut id ad go, sive ad eius similitudine est effetus.
 Nam omnia caam hoc fit explorat. Architectus dicitur
 caa efficiens domus, ipse em domus a diffinit, ad god
 god mercede aliqua qd dicitur, quæ efficitur finis, seu caa
 finalis, hæ qia ad agendū n fuerit determinatus,
 et hic dicitur finis operantis, comoda am habitatio

diuisi finis operis, hoc est, ipsius domus. Lapides et ligna, ex quibus domus componitur, sunt ipsius materiae; ac demum dispositio singularum partium, solutioque domus, quae cum idea artificis congruit, diuisi loci domus. Quod si architectus aliam domum, aut quendam domus typum viderit, ad cuius similitudinem hanc extruat, prior illa domus, aut typus est causa explanatio posterioris domus. Sed in hoc casu, si propria loqui velimus, sola efficiens non est titulus causa physica promerente. Ea quippe sola propria causa physica vocari potest, quae sola influit esse in aliud. Si sola causa efficiens influit esse in aliud: nam causa finalis plerumque non existit, nisi in mente, nec nisi causa obliqua appellari debet, cum non moueat, aut determinet causam efficiendam, nisi quatenus a mente typum bonum quoddam obliquum recipit, prout furius dicemus in Ethica. Causa materialis est localis, sive materia et forma, de quibus in physica, seu potius in parte prima philosophiae, agemus, si potius in prima parte, aut propria componentia, quae causa. Exemplar vero aut typus non agit in re ipsa, sed in causa efficiendi imitandum proponit, quo sola causa efficiens propria et propria causa physica ratione ac titulo sibi vindicat.

Porro causam efficiendam generationis et late sumptuam metaphysicam genus distinguit. In genus est causam localem, seu metaphysicam. Diuisi autem causa logica seu metaphysica ea, quae, quamvis vera causa non sit, illa tamen operante ad cognitionem ipsam se habet, ac si vera ac causa physica esset, v. g. mens humana spectatur veluti causa illius et volentis, nisi ab ipsis typum res a re non distinguitur. Si in partium dispositio diuisi causae operantis, vel perspicuitatis, vel aliam physice affertur, quamvis operantis, vel perspicuitatis, aut alia affertur in huiusmodi partium situ consistant. Ad istud causam genus referri possunt primipae res ipsae gelusnis; nam possunt dici illius causae logicae aut metaphysicae, quatenus ipsa ex ipsis deducitur, et in ipsis continetur; non in se causa illius physica, nec re vera ipsa patiuntur.

Quamobrem dividi solet causa effutrix in 1^a et 2^a. Prima dicitur, quae à nullo alia pendet, ut agat, sicut virtus efficitur, estq; solus deus. Secunda est quae à prima in suis operantibus pendet, quales sūt oēs creaturae.

Rursum causa 2^a vel est generalis, quae sicut ad metos et diversos effectus confert, ut sicut ad multas et diversas generatones; vel est particularis, quae ad aliquod unum effectus specie restringitur: unde causa generalis dicitur equivoca, id est, effectus produens diversi à se generis; causa vero particularis soepius est univoca, seu ejusdem naturae ac est effectus, quod producit.

Præterea alia est causa principis, quae propria virtute agere dicitur, alia instrumentalis, quae ab alia applicatur ad actum. Causa principis vel est causa p se, vel causa p aliud. Causa p se est ea, quae ex sua natura ad aliquid effectum producendum ordinatur, ut aquila ad producendum aquilam. Dicitur p se causa p se, quae aliquid ex consilio et intentione operatur. Causa p aliud est ea, quae effectum aliquid producit pte intentione; ut qui lethale vulnus paroni cuidam phareo inferre olim conatus, vomica ipsi perripuit, quae a illo medico sanari potuerat, is gavidens hominem hunc à pestiferis morbis liberavit.

Cuplex vulgo aperitur hujusmodi causa p aliud, nimirum fortuna, et casus. Illa prosperis eventibus, hic adversis, aut in differentibus tribuitur: v. g. cum quis terra fodiens thesaurum pte se invenit, fortuna est; cum vero stultus transiens, tegula decidente graviter laesatur, est casus. Quamquam fortuna, fortuna et casus indiscriminatum soepius accipiuntur. Ceterum fortuna et casus dicuntur ac sunt respectu cognitionis nostra sicut; nam quaecumq; sunt, ea ex propria illorum naturae, causa, sicut soepius nobis ignota, proficiuntur.

Capitulum Quartum.

De Primis Axiomatibus, quae ex Entibus ipsius
ac Modi Entis generatione, et ex utriusq; attributorum
ideis sunt conflata.

Huc usq; in Ente et Entis modo spectandis immotati sumus, necn utriusq; attributa sive propria sive comia recensimus. Id illud quoq; ad Metaphysicam spectat, ut

videlicet prima notiones seu primitives, aut axiomata, qua ex primis huiusmodi Entis, seu modi Entis generalibus et ex utriusque attributorum ideis coalescunt, hoc loco proponantur; quo propria, qua ab his derivata est, ac per coeteras disjunctas discreta, in haec prima Principia, sicut rivuli in fonte, aut rami in stipite contenta cernantur. Est enim prima illa seu sua generalis veluti conis aliam pennam, ex qua omnes ducuntur origine, et cui, quod quod habent evidentiam ac certitudinem, Singula referunt auctorem, prout jam in proemio observavimus.

Axioma autem, ut jam alibi dictum, est sententia generalis cuilibet attendenti nota. Quale est illud, impossibile est, ut idem simul sit et non sit. Parva est enim huiusmodi primitivae evidentiam, tamque clara et distincta attributi in seculo connexio, ut nemo, quantumvis hebes, dummodo attendere velit, illius veritatem ignorare possit. Cum igitur id omnibus axiomatis conie sit, ut eorum veritas se se quodammodo luceat, ac evidentem cernatur; non alia videtur esse prima veritatis ac certitudinis regula, seu norma, vel, ut Graeci ajunt, Criterion, sive ut schola loquitur, non aliud est primum certae cognitionis principium, qua evidetia, seu claritas et distinctio idearum. unde sit.

Axioma primum

Primum axioma, primum veritatis Criterion, prima certitudinis regula, seu, ut ajunt schola, primum certae cognitionis principium videtur esse istud: quod quod in idea clara et distincta rei aliusque quilibet dicitur, id de ea certissime est affirmari.

Illud enim est primum axioma seu primum certae cognitionis principium, quod certissimum et evidentissimum est, quod a nullo alio principio pendet, et quod quod coetera propriis oia demonstrantur; haec enim est vulgata in scholis primum certae cognitionis principium distinctio. an tale est modo propositum axioma: enim vero certissimum est et eviden-

lissimum; cu' ois certitudo naturalis, et evidetia ideis claris
 et distinctis glineatur. deinde a nullo alio p'ncipio per-
 det, cu' nllud assignari possit illo p'ncipio. Sed q' illud
 coetera p'ncipio via demonstrante, ut singulorum inducti-
 one constat. Cur em' tam certo, tam exstanter affi-
 mant Metaphysici, impossibile esse, ut idem ful sit et n' sit.
 nisi q'ia in idea clara et distincta rei actu existentis inclu-
 ditur impossibilitas ful n' existendi? Item, ut coetera
 faciamus, n' est certius esse aliquid bonum morale, quod hoc
 p'ncipio, q'od tibi n' sis fieri, alteri ne fueris, q'ia in
 idea clara et distincta equitatis et iustitiae naturalis inclu-
 ditur, q'od quisq' iuris in alteru' statuerit, ut ipse
eodem iure utatur, nec ulli faciat, q'od sibi fieri n' velit.
 q'od p'ncipiu' axioma, p'ncipiu' certae cognitionis p'ncipiu' vi-
 detur esse istud, q'od quid in idea clara et distincta rei ali-
cujus querebatur, id de ea certissime affirmari.

Axioma 2um

Quid quid clare et distincte concipitur, id vel existit, vel
existere potest. Nam q'od clare et distincte concipimus,
 id vel est ens Summe p'fectu', atq' actuale existens, quod
 est p'fectis quada', n'io includit; vel est Ens im' p'fectu';
 rursusq' vel est mens ipsa, qua' cogitatur, et qua' dum co-
 gitatur, n' pot' n' existere, vel est aliud quicquid: illud autem,
 q'odcumq' sit, dumodo clare et distincte percipiatur, a Deo
 produci pot', sive existens saltem possibile includit: id em'
 in existere n' posse iudicamus, q'od nullo modo pot' quiri, sive
 cuius attributa s'nto repugnat; sic lapid' lignu', aut circulu'
 quadratu' impossibiles iudicamus, quia lapid' lignu' et
 circulu' quadratu' intelligere n' valimus, sive q'ia haec attri-
 buta s'nto repugnare quiriimus.

Quocirca sunt, n' p'lea, q'oru' existens nobis certissima est
 sicut mens nostra, qua' cogitare n' pot', quin existat: et deus
 ipse, sive Ens Summe p'fectu', i' cuius idea existens actuale,
 qua' est p'fectis quada', coniungere nequimus. Coetera
 vero vel clare quiriuntur, sumq' existens saltem possib-
 ile includunt, ut mons aureus; vel quiri nequeunt,
 id estq' impossibilia iudicantur.

Porro notandum volumus in hoc axioma de Ente illigi,
 non de modo Entis; cum enim modus effectus relatus habeat ad
 potentiam, cuius est modus, nec proinde sine illa clare
 et distincte percipi potest. Quod ipsum illigi non de re abstracta
 seu specie, non de parte effectus, puta de genere aut
 diffinitio: quia pars effectus seorsim ab alia clare et
 distincte non percipitur: v. g. aal generationem, vel figuram,
 prout ab omni specie abstractum, nulli distincte menti ex-
 hibet. Unde nec genera, sine diffinitionibus, nec viciis
 diffinitio sine generibus percipi possunt. Sed species,
 quae ex genere et diffinitione constant, quaeque tota in
 effectus consistunt, aut existunt aut possunt existere.
 Primum ergo huius axiomatis est istud, Quodcumque attributum
aliquid aliud potest ad existendum aliquid specie clare
et distincte percipi, totum saltem illud, sive
potest illud cum isto attributo vel existit vel existere potest.

Axioma Tertium.

Nihilum non potest esse ullius rei causa. Hoc axioma
 adeo clarum est, ut expositione non indigeat. Ex
 eo autem duo sequentia veluti effectus deducuntur.

Axioma Quartum.

Nulla res aut effectus existens habere potest aliquid, sive
id, quod non existit, pro sua causa, ad quam existit.

Axioma Quintum.

Quid quod est effectus in aliqua re, id in prima
totaque illius causa vel potest vel eminenter existi-
netur. Quod quidem potest, sive sub eadem potest
 et ratione, quod causa est univoca, id est ejusdem ratio-
 nis abque effectus; ut cum facta aliqua alia facta autem
 dicitur; eminenter vero, cum effectus modo est in causa,
 quae in effectu, ut oes corporum effectus in Deo,
 qui est mens spiritus, eminenter esse dicuntur.
 hinc sequitur.

Axioma Sextum.

Corpus nq. se ipso, nq. aliud corpus movere potest, nisi ab alio prius moveatur. Nam corpus ratione suae, nq. potest, nq. eminenter motu gubari, prout suo loco ostendemus.

Axioma Septimum.

Non minor causa requiritur ad rem conservandam, quam ad illam primum producendam. hoc axioma ex inferendis de resu observatae clarius evadet. Et his verbis sequitur

Axioma Octavum

Ea vis est evidens, ut non solum verum, sed falsum, ad mota veritatis luce detegat: vel ut loquatur P. Augusti: cognitio veritatis oia falsa: si modo proferantur, in qua prius inaudita erant, et diiudicare et probare idonea est. Et haec de prima Metaphysica parte dicta sunt.

Pars Secunda Metaphysicae Sive Pneumatologia.

Parte altera metaphysicae Pneumatologia, sive Spirituum sic vocamus. Spiritus vero seu mens est res sive substantia cogitans. Quae res sive substantia, in quo cum corporibus convenit. Quae vero cogitans, id est percipiens et volens, in quo a corporibus differunt: solus enim et ois Spiritus cogitat, nullus ista cogitatione prius in spiritu potest inveniri aut gigni. Haecenus Philo Trilicis generis Spiritus extare agnoverunt et habuerunt, nq. Deum, Angelos, et mentes humanas: at quidam nq. ab aliis Philo Trilibus his Spirituum generibus, prout supra iam semel ostendimus, quartum addiderunt, nq. Belluandans,